

En bildanalys av användaren och utvecklare av tekniken i barnböcker ur ett genusperspektiv

Teknik i barnlitteratur

An image analysis of user and developer of the technology in
children books from a gender perspective

Technology

Erika Axelsson

Fakultet: Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap

Ämne/ Utbildningsprogram: Teknik / Förskolläraryrket

Nivå/Högskolepoäng: Grundnivå 15hp

Handledarens namn: Jesper Haglund

Examinations namn: Getahun Yacob Abraham

Datum: 30-06-27

© 2018 - Erika Axelsson - (f. 1994)

En bildanalys av användaren och utvecklare av tekniken i barnböcker ur ett genusperspektiv.

[An image analysis of user and developer of the technology in children books from a gender perspective]

Ett examensarbete inom ramen för lärarutbildningen vid
Karlstads universitet: Grundlärarprogrammet

<http://kau.se>

The author, Erika Axelsson, has made an online version of this work available under a Creative Commons *Attribution-Noncommercial-Share Alike 3.0* License.

<http://diva-portal.org>

Creative Commons-licensen: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/deed.sv>

Abstract

This study is a subjective image analysis of children books where the purpose of the study was to investigate how gender aspects are expressed in children books with the focus on content regarding technology. The study is aimed at educators who are active in preschool activities. The study is based on four *Alfons Åberg*-books and a newer book focusing on digital technology called *Hej Ruby*. The images have been analyzed based on Falk's analysis framework where the images are divided into four categories - denotative level, internal context, external context and connotative level.

The study has found that the technology in children's books follows certain traditional gender patterns. For example, the technology in the kitchen, most often associated with women is forgotten, it does not show as well as the typical male technology, as construction where technology often appears as a project created by the man.

Keywords: Gender, picture book, technique in children's books, traditional gender patterns

Sammanfattning

Denna studie är en subjektiv bildanalys av barnböcker där syftet med studien är att undersöka hur genusaspekter kommer till uttryck i barnböckerna med fokuset på ett teknikinnehåll. I studien har jag valt ut några bilder i fyra Alfons Åberg- böcker samt en bild i en nyare bok - Hej Ruby, med fokus på digitalteknik. Bilderna har sedan analyserats utifrån Falks analysramverk där bilderna delas upp i fyra kategorier - denotativ nivå, inre kontext, yttre kontext och konnotativ nivå.

Studien har kommit fram till att tekniken den utvalda litteraturen följer vissa traditionella könsmonster. Exempelvis att tekniken i köket som oftast kopplas ihop med kvinnor blir bortglömd. Den syns inte lika väl som den typiskt manliga tekniken, som bygg och konstruktion, där tekniken är tydlig och kan ses som ett projekt. Studien lyfter även olika reflektioner kring valet av barnlitteratur samt vikten av boksamtal.

Nyckelord: Bilderbok, genus, kön, teknik i barnböcker, traditionella könsmonster

Förord

När jag har jobbat och haft VFU (verksamhetsförlagd utbildning) i förskolan har jag stött på många olika böcker - nya som gamla, från pek-böcker till böcker med text i, osv. Sedan jag började min förskolläraryt utbildning har just barnböcker haft en speciell inverkan på mig. Jag har mött många bra och pedagogiska böcker, några som väckt intressanta boksamtal med barnen men också några där både jag och barnen ifrågasatt antingen bilder eller text i boken. Jag vill påpeka att även de ifrågasättande samtalen blev lärorika, men jag har också funderat kring hur barnen skulle tolka det ifrågasättandet om vi inte haft samtal kring det efteråt.

Något jag ofta reflekterat över ute i verksamheten är varför tjejer ofta leker typiska ”tjejlekar” och killar typiska ”killekar”. Vad är det som får dem att dras till de typiska könsrollerna som finns i samhället? Genom min analys av barnböcker tror jag att studien kan belysa några av orsakerna till inflytandet av lekar och intressen hos barnen.

Slutligen vill jag tacka min handledare Jesper Haglund för tips och idéer om hur jag skulle lägga upp min forskning. Tack vare Jesper kom jag i kontakt med Petter Falch och fick tillåtelse att använda hans analysramverk. Vill även passa på att tacka Petter för fina råd samt lånet av hans analysramverk. Ett speciellt tack till min fina familj och mina vänner som hela tiden hejrat på i bakgrunden och stöttat mig i detta arbete.

Tack!

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund	1
1.2. Studiens syfte	2
2. Forskningsöversikt	3
2.1 Kvinnor och teknik:	3
2.2 Tekniken i förskolan	4
2.3 Forskningsöversikt om genus och normer:	5
2.4 Barnlitteratur och teknik:	5
3. Teori	8
3.1 Jämnlighet, jämställdhet och kön	8
4. Metod	9
4.1 Analytiskt ramverk	9
4.3 Forskningsetiska överväganden:	10
4. Resultat	12
4.1 Bakgrundsfakta om Alfons Åberg	12
4.2 Analys 1 - Aja baja, Alfons Åberg	12
4.3 Analys 2 - Vem spökar Alfons Åberg?	13
4.4 Analys 3 - Kalas, Alfons Åberg	14
4.5 Analys 4 - Alfons och soldatpappan	16
4.6 Bakgrundsfakta om Ruby	17
4.7 Analys 5 Hej Ruby - Äventyr i datorernas magiska värld	17
5. Diskussion	19
5.1 Utvecklaren och användaren av tekniken	19
5.2 Skillnader utifrån kön och ålder	20
5.3 Kategorier av teknik	21

5.4 Utgångspunkt i tidigare forskning	21
5.5 Metoddiskussion:.....	22
5.6 Reliabilitet och validitet.....	23
5.6 Rekommendationer till vidare forskning.....	23
Referenslista	25
PRIMÄRLITTERATUR:.....	25
SEKUNDÄRLITTERATUR:.....	25

1. INLEDNING

Ett av förskolans läroplans mål är att motverka traditionella könsmonster och könsroller (Skolverket, 2016). Men ur egen erfarenhet upplevs det än idag att många fortfarande kopplar ihop t.ex. yrken och ämnen utifrån kön. Tekniken är ett typiskt ämne som lätt kopplas till det manliga könet. Jag har sett att tekniken oftast är kopplat till görande i förskolan, men teknik kan också innebära att sitta och läsa en bok tillsammans med ett barn och reflektera över olika tekniska handlingar i boken.

Enligt SOU (2006) har de mest lånade böckerna i förskolans verksamheter manliga huvudkaraktärer i böckerna. Det är av stor vikt att reflektera över materialet som finns i verksamheterna och låna böcker där både kvinnor och män är huvudkaraktärer. Denna studie kommer därav handla om hur tekniken framförs i barnböckerna utifrån ett genusperspektiv.

1.1. Bakgrund

I dagens samhälle möter vi teknik överallt, t.ex. på vägen till förskolan, i hemmet, på jobbet och på förskolan. Tekniken är vår framtid och därför krävs det att pedagoger kan förklara och vara medvetna om hur tekniken fungerar och vad det kan bidra till så att alla barn får samma förutsättningar. I förskolans läroplan står det att alla barnen ska få utforska och ta reda på hur enkel teknik fungerar samt kunna urskilja tekniken i vardagen (skolverket, 2016). Bjurulf (2013) hävdar att det finns studier som påvisar att pedagogers förståelse för tekniken ser väldigt olika ut - att deras uppfattning, inställning och attityd har påverkan för stöd och utvecklingsmöjligheter för barnen. Pedagogernas stöd till barnen är av stor vikt då det kan påverka deras självförtroende samt modet att våga utmana sig själva, vilket i sin tur ger konsekvenser för barnens kompetens och förståelse för tekniken.

Jag anser därför att tekniken i förskolan behöver synliggöras och belysas för barnen på ett lekfullt sätt för att de ska få en grundförståelse för teknik. Det krävs intresse, engagemang och medvetenhet hos pedagoger för att kunna belysa och förklara teknik. Pedagoger förväntas kunna förklara och bidra till kunskap och lärande. Ansvar för detta ligger hos förskolechefen - att se till att alla pedagoger får den fortbildning och kompetens de behöver (Skolverket, 2016).

Ett exempel på teknikanvändning i vardagen är förståelse av bilder eller liknande. När vi t.ex. köper nya möbler från IKEA får vi med beskrivning och bilder på hur köparen ska sätta ihop dem. Barnen övar och möter dessa beskrivningar och bilder redan från förskoleåldern. Genom barnböcker illustrerar och tolkar barnen bilderna och texten från boken för att sen ta med

sig den kunskap boken förmedlar. Bjurulf (2013) menar att sagor, sånger och böcker är en god utgångspunkt för teknik. Då kan barnen läsa en bok tillsammans och reflektera kring användandet av tekniken i boken samt även försöka konstruera, välja material och själva bygga upp exempelvis hus, tivoli, eller vad sagan handlar om som barnen vill arbeta vidare med.

I förskolans läroplan står det:

Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. Förskolan ska motverka traditionella könsmonster och könsroller. Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller (Skolverket, 2016, s. 5).

För att uppnå det som står i läroplanen gäller det att personalen har den kompetens som behövs. Bjurulf (2013) hävdar att genus är en mänsklig konstruktion som formats av samhället. Det menas att tjejer och killar förväntas olika saker av samhället, exempelvis att killar ska klara av maskulina saker och tjejer feminina saker. Därför är det nyttigt för pedagoger att reflektera kring material som finns i verksamheten, exempelvis barnböcker för att analysera och diskutera vilka budskap och signaler som materialet ger till barnen. Det krävs ett engagemang och kunskap inom teknikanvändning hos pedagoger för att kunna belysa och ge kunskapen vidare till barnen och hoppas därför att min forskning kommer att bidra till att ett intresse väcks hos pedagoger och vårdnadshavare.

1.2. Studiens syfte

Studiens syfte är att undersöka budskap som finns i barnböcker ur ett genusperspektiv, hur genusaspekter kommer till uttryck i barnböcker med teknikinnehåll. Studien fokuserar på barnböcker som finns i förskolans verksamhet och ska fungera som stöd för pedagoger och vårdnadshavare i deras arbete med val av barnlitteratur och högläsning.

Mina huvudfrågor är:

- På vilket sätt använder och erbjuder flickor, pojkar, män och kvinnor teknik i böckerna?
- Skiljer det sig ur ett genus- och åldersperspektiv vem som är användaren och utvecklare av tekniken?

2. FORSKNINGSOVERSIKT

2.1 Kvinnor och teknik:

Skolverket (u.å.) menar att vi har kulturella föreställningar om tekniken och dess användare samt utvecklare. Mäns och kvinnors val av yrke påverkas av våra kulturella föreställningar. Skolverket (u.å.) påvisar att förskolan har en viktig roll att motverka könsroller och könsmonster. Genom att pedagoger är medvetna om den könssegregerade arbetsmarknaden samhället har idag kan de påverka barnens föreställningar om vad som är ”manliga” och ”kvinnliga” yrken. De hävdar att genusforskare påvisar att pojkar och tjejer får olika kunskaper, erfarenheter och färdigheter om teknik, enbart av anledningen till att de har blivit behandlade utifrån traditionella könsmonster.

Skolverket (u.å.) berättar att för ca 5000 år sedan dominerade kvinnorna i tekniken då de formade lerkärl. När människan sen gick över till drejning teknik togs den över av männen. På så sätt visar det att makten över tekniken har blivit påverkad av industrialiseringen och därför kan den därmed gå att påverka. Ett annat exempel som Skolverket (u.å.) lyfter är att kvinnor ej fick tillgång till utbildning förr utan det var en kunskap männen skulle ta sig an. Detta för att få kvinnorna borta från maktpositioner i samhället. Än en gång påvisar författaren hur industrialiseringen och utvecklingen utformat sambandet mellan tekniken och männen.

Faulkner (2001) menar precis som Skolverket (u.å.) att vi blir påverkade av kulturella föreställningar. Faulkners huvudfråga är varför det är så få kvinnor som arbetar med tekniska yrken. Under lång tid har regeringen och industrin försökt få fler kvinnor till teknik- och ingenjörslinjerna genom olika kampanjer, ändå är det fortfarande ett mansdominerat yrke i samhället. Faulkner menar att vi har uthålliga symboler och föreställningar av maskulinitet och teknik och den kulturella bilden kvarstår än idag. Hon hävdar att det finns två föreställningar om tekniken - hård samt mjuk teknik. Hård teknik förknippas med industrialiseringar, vapensystem och rymdraketer, alltså stora kraftiga institutioner. Mjuk teknik förknippas exempelvis med tekniken som finns i hemmet eller teknik som är kopplad till kroppen, exempelvis spisen eller hygienprodukter. Den mjuka tekniken är sån teknik som inte lyfts så mycket inom tekniken och blir där med svår att identifiera som teknik. Faulkner (2001) redogör att kvinnor och män använder ungefär lika mycket teknik i vardagen efter att tekniken kommit in i köket, dock menar hon att kvinnornas vardagliga möten med tekniken oftast tystast ner.

2.2 Tekniken i förskolan

Hallström, Elvstrand och Hellberg (2018) menar att tekniken är delad i flera delar. Det kan definieras som objekt, system, processer och aktiviteter för att lösa problem eller människors behov och önsningar. Forskarna har undersökt hur pedagoger uppfattar teknik och teknikundervisning i förskolan och vad deras erfarenheter om ämnet har för påverkan, samt vilka hinder och möjligheter det ger genom att använda tekniken i undervisningen. Hallström et al. (2018) intervjuade pedagoger i sin studie och kom fram till att tekniken finns närvarande i tidig ålder och att förskolan är en viktig aktör för att ge förutsättningar för barnens grundläggande intresse om teknik genom en naturlig nyfikenhet och upptäckarglädje. Forskarna visar i sin studie att pedagogers stöttning är en viktig förutsättning för barnens utveckling och lärande. Några av de deltagande pedagogerna i studien påvisade bristande kompetens för att kunna konkretisera och stötta barnen i deras reflektioner och tankar kring teknik. De upplevde teknikundervisningen som skrämmande och svår. Forskarna påvisar kopplingar till beskrivningar kring att tekniken finns överallt och att det upplevs flummigt och ospecificerat för en del. Hallström et al. (2018) lyfter då vikten att göra tekniken synlig, detta genom att hitta olika arbetsformer för att fånga barnens naturliga intresse. Från intervjuerna med pedagogerna kommer forskarna fram till att det finns olikheter mellan tjejer och killars intresse för teknik. Tjejerna leker oftast med dockor och hästar där tekniken mer blir i bakgrunden och bortglömd, som t.ex. hästhagen - medan killarna oftast leker med fordon där tekniken är mer central för att få bilen att fungera. Alltså menar de att barnen ofta följer könsstereotypa mönster.

Hallström et al. (2018) har beskrivit barns användning av teknik medan Sundkvist, Nilsson och Gustavsson (2015) fokuserat på förskolepersonalens syn på tekniken. Deras frågor var hur tekniken påverkas av olika bakgrundsfaktorer som exempelvis beskrivningen av teknik. Sundkvist et al. använde sig utav en enkätstudie som vände sig till förskollärare och barnskötare som arbetar i förskolans verksamhet. Forskarna kom fram till att barnskötare och förskollärare beskriver tekniken olika, och att det kan bero på att förskollärarna har en bredare förståelse och kunskap om tekniken. Men forskarna kom även fram till att både förskollärare och barnskötare tycker det är svårt att veta vad de ska undervisa om och att det är svårt att skilja på naturvetenskap och teknik. Om tillvägagångssättet angående hur skolor lär ut teknik skulle ändras tror de att det skulle bli tydligare, exempelvis genom att skilja på naturvetenskap och teknik i förskollärarytbildningen. Forskarna menar också att pedagogernas förståelse för teknikämnet och teknikens betydelse har påverkan för teknikens innehåll och tillvägagångssätt i verksamheten. Liksom Hallström et al. (2018) betonar Sundkvist et al. (2015) också att pedagogernas stöttning har betydelse för barnens uppfattning och insikt i ämnet.

2.3 Forskningsöversikt om genus och normer:

Dolk (2013) har forskat om kön och genus i normer i sin avhandling. Hon genomförde aktionsforskning under ett år på ett föräldrakooperativ. Dolk undersökte bland annat vilka möjligheter barn har till nyskapande och delaktighet. Hon undersökte också de maktrelationer som kan uppstå av spänningar och konflikter i relationen mellan barn och vuxna inom förskolans värdegrundsarbete, samt hur pedagogerna i den förskola hon observerat har jobbat med jämställdhetsarbete. Förskolan där Dolk genomförde sin studie var en genusmedveten förskola. Verksamheten använde sig exempelvis av texter och sagor och bytte ut könen om det var karaktärer utifrån könstereotypa roller. På förskolan jobbade pedagoger som var medvetna om hur de bemötte barnet utifrån individ och inte utifrån kön. Under en observation Dolk gjorde sitter en pedagog och läser med en grupp barn, de läser om brandmän och plötsligt säger pedagogen till barnen ”Varför heter det brandmän?” Barnen diskuterar tillsammans och kommer med olika förslag på andra ord som komplement så som brandkvinnor och brandfolk. Författaren lyfter att pedagogen lika gärna skulle kunna hoppa förbi den reflektionen eller säga alla kan vara brandmän – en del vuxna tycker såna frågor är jobbiga. Dolk (2013) hävdar att det gäller att pedagogerna vågar lyfta olika sorters frågor till barnen för att de ska få mer träning i hur de ska bemöta barnen och utmana barnens tänkande. I ett annat exempel i författarens studie läser en pedagog en bok och byter ut huvudkaraktärens kön utan att säga något till barnen, detta resulterade i protester och förvirring för barnen. Inte för att barnen hade något emot att byta karaktären men de förstod inte varför pedagogen gjorde det. Barn har kreativa idéer och deras lekar är komplexa och normsöverskridande, därför är det viktigt att utmana barnen och göra dem delaktiga i jämställdhetsarbetet påstår Dolk.

2.4 Barnlitteratur och teknik:

Axell (2015) har genom ett didaktiskt perspektiv undersökt hur budskap om teknik beskrivs i skönlitterära barnböcker och hur berättelsernas teknisyner förhåller sig till deras natur- respektive framtidssyn. Hon har granskat sex svenska författares skönlitterära barnböcker, t.ex. allt från Pettson och Findus och Nils Holgersson m.m. Axell (2015) kom hon fram till sex kategorier som hon ansåg att tekniken i barnböcker utspelar sig efter. Kategorierna är uppdelade efter tekniken som metafor eller liknelse, tekniken som antropomorf, tekniken som autonom, tekniken som resultat av kreativ drivkraft, männens teknik och icke tidsbunden teknik. Dessa kategorier beskriver Axell som följande:

Tekniken som metafor eller liknelse - visar sig genom konkreta bilder som ger en inblick i hur teknik ser ut och hur den fungerar. Genom bilden visas

hur tekniken används - alltså blir budskapet hur människan använder tekniken. Metaforerna är oftast hämtade från naturens eller människans värld och har ett syfte att påvisa för läsaren hur en viss teknik är uppbyggd och hur den används. Exempelvis bilar och tåg, vad de har för påverkan på naturen och vilken påverkan de får för samhället. Sammanhanget visar sig mellan människan, tekniken och naturen ger en bredare förståelse av omvärlden för läsaren, men delar också med sig av konsekvenser tekniken får för samhällsutvecklingen.

Tekniken som antropomorf - tekniken framförs då av förmänskligade ting som exempelvis djur eller saker kallas det antropomorf. Genom det får barnen en lättare förståelse för att göra en känslomässig relation mellan människa och teknik.

Tekniken som autonom - är benämningen för när tekniken i berättelserna bestämmer över sig själva, den agerar utan människans kontroll.

Tekniken som kreativ drivkraft - när ett problem eller mänsklig önskan uppstår blir tekniken resultatet av kreativ drivkraft. Det kopplas ihop som en kreativ process, personen tänker ut det man vill göra, föreställer sig för att sen konstruera och testa det.

Männens teknik - den teknik som kopplades ihop med männen. Där syns och uppmärksammas männen på ett sätt som visar att det är de som har kontroll över tekniken och får agera hjältar och förebilder.

Den icke tidsbundna tekniken - visar tekniken ur ett historiskt perspektiv, det har varit en viktig del av människors liv både i nutid och dåtid. När en ny teknik skapas slutar sällan den ”gamla” tekniken att användas, det menas att den tekniken blir icke tidsbunden.

Två exempel Axell beskriver är att alla böcker i studien utgick från att tekniken var något som männen hade kontroll över, alltså kopplar hon det till männens teknik. Endast i en bok (Den underbara resan) var det en flicka som var teknikexpert och en glödlampa benämns som en hon i en av böckerna annars framstod tekniken som något männen hade kontroll över. I Pettsson och Findus såg Axell tekniken som viljekraft då huvudpersonerna i boken använder en sticksåg som brödkniv. Alltså använder de sån teknik som redan är uppkommen fast till andra användningsområden. Det påvisar att de återskapar tekniken som redan finns till nya saker för att få sin vilja/önskemål igenom.

Tekniken som visar sig i barnlitteraturen finns på flera ställen, det gäller att läsaren är lyhörd och engagerad för att se de olika problemen som betonas i böckerna menar Axell (2015). Därmed lyfter hon att genom användning av barnböcker som utgångspunkt kan det ge barnen en bredare förståelse eftersom det kan ske diskussioner om teknikens värld och natur samt dess verkan på människan, samhälle och naturen både i nutid samt dåtid. Detta går att koppla ihop med det Dolk också kom fram till i sin avhandling. Alltså kan

olika perspektiv vidgas och breddas tack vare barnböcker då det lyfter olika syn på både tekniken, samhällen och individer i böckerna.

3. TEORI

3.1 Jämnlighet, jämställdhet och kön

Nedan beskrivs olika begrepp för att läsaren skall få en större förståelse för studien. Därför kommer några centrala begrepp kring genus och jämställdhet att introduceras närmare.

Jämlikhet och jämställdhet är två ord som är lätta att blanda ihop då de båda står för demokratiska rättigheter. Odenbring (2014) förklarar jämlikhet som att oberoende på ålder, kön, sexuell läggning, hudfärg, religion, klass, funktionsnedsättning och etnicitet ska alla ha samma rättigheter. Jämställdhet däremot fokuserar mer på jämlikheten mellan könen. Exempelvis att alla individer ska ha rätt till det yrke och den utbildning man vill. Tyvärr diskrimineras kvinnor i dessa sammanhang då kvinnor får mindre i lön än en man med samma arbetsuppgifter samt att kvinnor ges begränsade roller i relation till teknik, och män ges begränsade roller i relation till förskolan (Odenbring,2014).

Odelfors (1998) menar att det finns två förklaringar på kön - det biologiska könet och det socialt konstruerade könet. Biologiskt kön är det könet vi föds till, där skillnader betonas. Med socialt konstruerat kön menas att samhället "gör" oss till tjejer eller killar. Odelfors (1998) beskriver genus som vårt sociala kön, det menas vad som förknippas med flickor / killar. Det sociala samspelet med andra människor i vår omgivning kommer på olika sätt se olika sätt för flickor och pojkar vilket också påverkar dess bemötande. Författaren anser att pojkarna dominerar i förskolan, de får mest uppmärksamhet, medan tjejer ses som passiva och välanpassade. Styrka och mod är egenskaper som är viktiga för killar och de drar sig lätt undan i "kvinnovärlden" för att istället skapa sin egen lekstund där de konstruerar en egen värld med sina egna regler, vilket också gör att killar och tjejer får olika färdigheter och tankesätt (Odelfors, 1998). Vilket säger emot vad Skolverket (2016) menar, att pojkar och flickor ska få likvärdiga förutsättningar för utveckling och lärande. Då har vuxnas förhållningssätt betydelse för barnens förståelse och respekt för sina medmänniskor.

4. METOD

4.1 Analytiskt ramverk

Studien har utgått från Falchs (2018) analysramverk för analys av bilder i böcker. Han har ställt upp följande fyra dimensioner som utgångspunkter.

Denotativ nivå - Vad visas på bilden? Vilka människor, föremål, miljö visar bilden? Finns det någon situation som är lite extra intressant? Vilka könsrepresentationer är det?

Inre kontext – Förhållandet mellan bildens olika delar. Motivet vi vill analysera, vad innehåller det? Vilka aktiva/passiva deltagare finns det i bilden? Den inre kontexten kan både vara normbärande och normbrytande, det är här läsaren eventuellt kan lokalisera tecken som påvisar detta.

Yttre kontext - I den yttre kontexten tar man reda på hur bild och text samspelar - hur rubriker och texter förhåller sig till bilden.

Konnotativ nivå - Vilka tolkningar kan uppstå av bilden? Vad gör bilden extra intressant? Vilka värderingar och känslor vill författaren förmedla? Och vilken betydelse kan det få?

4.2 Urval av böcker:

Valet av barnlitteratur till studien har utgått från relevanta urval utifrån vissa kriterier. Studien använder sig av relevant litteratur utifrån undersökningens syfte och forskningsfrågor. Urvalet av böcker gjordes utifrån dessa kriterier:

- Böckerna ska ha bild och text - studien vänder sig till barn som är i förskolans verksamhet, därför är böckerna anpassade för åldrarna 3-6 år.
- Böckerna ska ha ett tydligt teknikinnehåll - utifrån mina frågeställningar var detta kriterium av vikt att ha med.
- Böckerna ska vara förekommande bland verksamheterna - det ska vara relevanta böcker att analysera som används både i hemmet och i förskolans verksamhet.
- Det ska vara en serie av böcker - genom att analysera en serie av böcker får läsaren följa samma karaktärer längre och det skulle kunna bidra till ett tydligare resultat av hur karaktären utvecklas.
- Böckerna skulle ha intressanta tankeställningar kring manligt och kvinnligt - då min studie använder sig av ett genusperspektiv är detta kriterium relevant.

Med dessa utgångspunkter har jag genom rådfrågande av en anställd på det lokala biblioteket kommit fram till att analysera Alfons Åberg-böcker då de är passande utifrån mina kriterier. Bibliotekarien påpekade även att Alfons-serien är den mest lånade barnboksserien i just det biblioteket. Studien

använder sig av fyra Alfons-böcker att analysera bilderna i utifrån ett genus- och teknikdidaktiskt perspektiv. Avgränsningen till Alfons Åberg-böckerna försvårar objektiviteten och reliabiliteten i studien då studien endast utgår från enstaka bilder från boken. Varför antalet blev just fyra var för att det antalet av böcker kändes relevant och tillräckligt för min studie då studien hade en tidsplan att följa. I slutet av studien används en annan bok att analysera, utifrån andra kriterier och som kontrast till Alfons. I studien ligger fokuset på bilderna i böckerna för att se hur de tekniska aspekterna blir presenterade i böckerna, studien är alltså en subjektiv bildanalys.

Genom urvalet av boken som olikhet till Alfons har jag utgått ifrån dessa kriterier:

- Boken ska ha en kvinnlig huvudkaraktär: Som kontrast till Alfons-böckerna kan en kvinnlig huvudkaraktär bidra till intressanta reflektioner och diskussioner om hur tekniken beskrivs och visas utifrån könen.
- Boken ska ha tydligt teknikinhåll: För att kunna jämföra böckerna i studien ska de ha ett tydligt teknikinhåll. Denna bok ska handla om digital teknik till skillnad från Alfons-böckerna som är lite äldre och inte har detta innehåll på samma sätt. Den digitala tekniken har expanderat på senare år, den digitala tekniken finns inte med i Alfons-böckerna vilket ger en kontrast till varandra, vilket gör det intressant att kunna jämföra dessa olikheter.
- Boken ska vara en nyare upplaga än Alfons-böckerna: Alfons-böckerna är skrivna mellan 1972-2012, och av den anledningen skulle det vara intressant att lyfta fram någon annan bok att jämföra med som är nyare lanserad.
- Det ska vara bild och text i böckerna: För att kunna jämföra böckerna med varandra ska det både vara bilder och text i boken.

Utifrån mina kriterier har jag kommit fram till att använda mig av boken ”Hej Ruby” som är skriven av Linda Liukas.

4.3 Forskningsetiska överväganden:

Olika studier har olika utgångspunkter att förhålla sig till. Beroende på val av metod måste forskaren ta hänsyn till olika etiska överväganden. I denna studien är den viktigaste etiska frågan upphovsrätt till de bilder jag använt mig utav i studien. Jag har mailat bokförlaget Bokmakaren AB som givit ut Alfons Åberg-böckerna och fått ett godkännande att använda bilderna till studien. Jag har också kontaktat Linda Liukas förläggare på bokförlaget Volante som givit ut Hej Ruby som också medgivit deras godkännande för användning utav deras bilder i min studie.

Det är viktigt att belysa vikten att respektera och reflektera kring hur vi är mot våra medmänniskor, av den anledningen vill jag poängtera att det inte är meningen att kritisera författaren Gunilla Bergström som både skrivit och ritat Alfons Åberg-böckerna eller Linda Liukas som skrivit och ritat Hej Ruby-böckerna utan jag använder mig av ett reflekterande forskningssätt i studien där jag reflekterar kring själva utförandet och skapandet av tekniken i böckerna. Alltså är min användning av böckerna att hitta reflektioner och förhoppningsvis lyfta några tankar och idéer kring teknik och genus.

Jag har även fått ett godkännande av Petter Falch och fått tillåtelse att använda mig utav hans analys-ramverk till min studie.

4. RESULTAT

Studien kommer först att ge en bakgrundsbeskrivning till huvudpersonen i bokserien Alfons Åberg för att sedan redovisa bilderna utifrån Falchs analysverktyg.

4.1 Bakgrundsfakta om Alfons Åberg

Alfons Åberg är en kille som bor med sin pappa i någon förort någonstans i världen. Han är oftast glad och busig men kan också bli ilsken, svartsjuk och spökrädd precis som alla andra. Böckerna handlar om allt från vardagsaktiviteter till funderingar kring livets gåtor. Författaren heter Gunilla Bergström och det är även hon som ritat Alfons och hans vänner. 1972 kom den första Alfons-boken och sen har det totalt blivit 25 böcker i serien (Bok-Makaren AB, u.å.).

4.2 Analys 1 - Aja baja, Alfons Åberg

Alfons vill leka med pappa, men Alfons pappa vill ta det lugnt och läsa tidningen. Alfons frågar då om han får leka med verktygslådan, och det får han bara han aktar sig för sågen. Alfons börjar bygga en helikopter som han sen leker att han flyger till djungeln med och slutligen kommer även Alfons pappa och är med i leken. Figur 1 är ifrån mitten av boken där Alfons håller på att snickra.

Figur 1: Boken utgiven 1972, Alfons bygger och konstruerar

Denotativ nivå: På bilden sitter Alfons på huk och mäter en plank. Han håller på att bygga en helikopter. Alfons använder plankor, en trasig stol, spik, hammare och en tumstock. I bakgrunden sitter Alfons pappa i en fätölj och läser tidningen och dricker en brun dryck.

Inre kontext: Alfons är en aktiv deltagare i bygget. Bilden är normbärande då Alfons bygger något som är kopplat till det manliga görandet. Alfons

pappa blir då passiv deltagare vilket inte heller är normbrytande då han är vuxen och menar att Alfons kan leka själv medan han gör saker han vill göra - sitta i fåtöljen och läsa tidningen.

Yttre kontext: I texten frågar Alfons sin pappa om han får låna tumstocken, pappan svarar ja, men säger åt Alfons att akta sig för sågen. Alfons tar tumstocken och mäter det han ska, sågen rör han inte. Alfons är lydig som inte använder sågen som hans pappa varnat honom för.

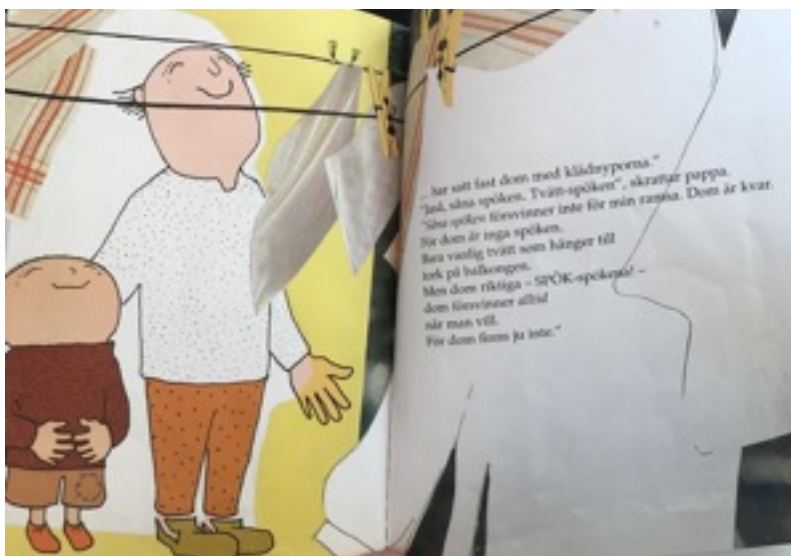
Konnotativ nivå: Alfons är aktiv och ser nöjd och förväntansfull ut när han bygger. I denna bild ger det Alfons en aktiv roll medan pappan får en passiv roll och är nästan inte deltagande i vad Alfons gör. Om pappan istället hade varit en mamma, hade läsaren tolkat bilden annorlunda? Hade antaganden och fördomar om att hon är en frånvarande mamma uppstått?

Alfons är lydig och använder inte sågen precis som han blivit varnad för. Hade vi förväntat oss att en kille skulle ha varit mer olydig, och att Alfons tar en lydig tjejroll?

Längre fram i boken fantiserar Alfons hur han flyger helikopter, där ser vi användningen av tekniken tillsammans med leken och hur Alfons och hans pappa skapar egna lekvärldar tack vare tekniken.

4.3 Analys 2 - Vem spökar Alfons Åberg?

Alfons vet i vanliga fall att det inte finns några spöken, men ibland glömmet han det. Boken belyser Alfons rädsla för mörker och spöken. Alfons pappa stöttar Alfons med att säga att det inte finns några spöken och att Alfons ska säga en ramsa för att få bort spökena han inbillar sig att se. Men ett spöke försvinner dock inte oavsett hur många gånger Alfons säger ramsan. Figur 2 är en av de sista bilderna i boken där Alfons och Alfons pappa står ute på balkongen och ler eftersom Alfons trots att de upphängda lakanen varit spöken.

Figur 2:
Boken utgi-
ven 1983.
Alfons och
Alfons papa.

Denotativ nivå: Alfons och Alfons pappa är ute på balkongen. På bilden finns tvätt som hänger på tork, lakan och handdukar som hängts fast med hjälp av klädnypor.

Inre kontext: Både pappan och Alfons är passiva deltagare då varken någon av dem hänger tvätten. Pappan har dock varit aktiv tidigare och hängt upp tvätten. Bilden är extra intressant då tvätt oftast kopplas ihop med kvinnligt görande, vilket därför blir normbrytande eftersom Alfons pappa hade hängt upp den.

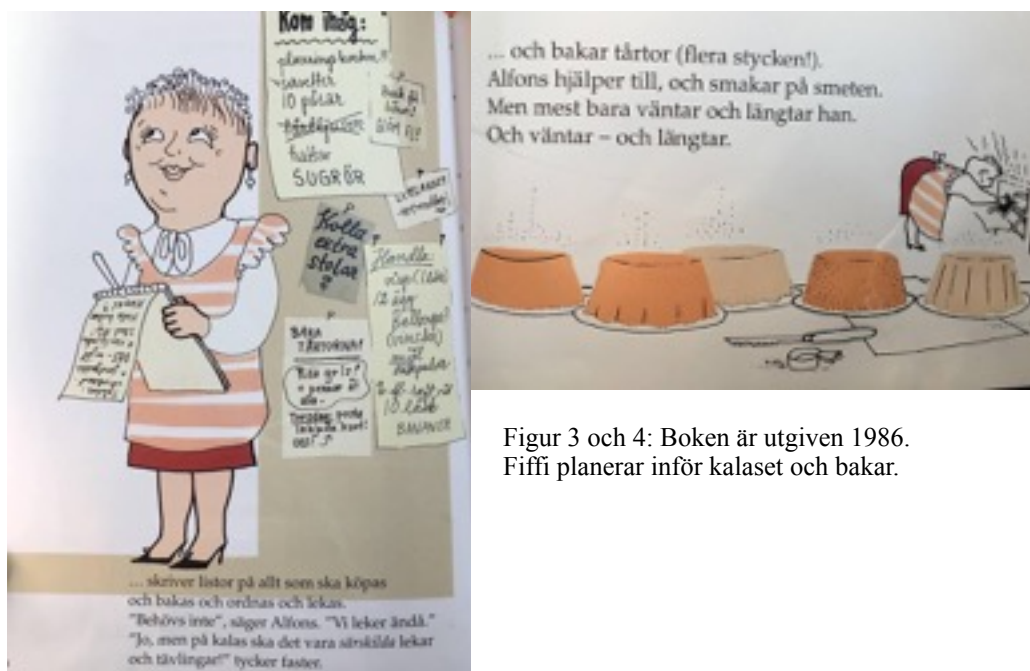
Yttre kontext: I den yttre kontexten benämns att pappan hängt upp tvätten tidigare och att han har använt klädnypona till att sätta fast tvätten. De kallar lakanen för spöktvätt då Alfons trott att lakanen var spöken. Detta kan ses som ett exempel på metafor eller liknelse då tvätten ser ut som spöken, eventuellt kan klädnypona tolkas som klor etc.

Konnotativ nivå: Författaren vill förmedla att Alfons är rädd för spöken, även om han redan vet att det inte finns några spöken. Det påvisar en normbrytande vinkel då Alfons visar sig rädd och försiktig. Om Alfons istället skulle varit tuff och orädd skulle det ge Alfons en typisk ”mansroll” som hård, tuff och orädd. I denna bok tar Alfons pappa aktiv roll och engagerar sig i Alfons fantasi än i Aja baja där han låter Alfons leka själv.

4.4 Analys 3 - Kalas, Alfons Åberg

Alfons har fyllt år och ska ha födelsedagskalas, Alfons faster Fiffi kommer och hjälper till med kalaset. Alfons vill ha ett litet kalas och bara bjuda Milla och Viktor som är Alfons kompisar, men faster Fiffi och Alfons pappa tycker han kan bjuda in fler vänner när han ska ha ett kalas, så de bjuder in fler barn som bor på samma gata. Faster Fiffi planerar och förbereder kalaset med lekar och aktiviteter. Kalaset blir dock inte så uppskattat av alla barn som man hade hoppats, men Alfons är nöjd ändå eftersom han på slutet får leka med de två vännerna han tycker bäst om - Milla och Viktor.

Figur 3 och 4 är tagna ifrån början av boken som hänger ihop med varandra, därför har jag valt att analysera dem tillsammans.

Figur 3 och 4: Boken är utgiven 1986. Fiffi planerar inför kalaset och bakar.

Denotativ nivå: Bilderna utspelar sig i en hemmiljö, på bilden finns faster Fiffi som planerar och fixar inför kalaset. På ena bilden står Fiffi och skriver handlingslistor på vad som ska handlas in och göras. På andra bilden tar hon ut nybakade tårter ur ugnen, det finns även bakmått och en brödkniv på bilden.

Inre kontext: Den centrala delen av hela boken är att Fiffi tar den en typiska kvinnliga rollen som planerar, bakar, städar och tar ansvar för kalaset, detta gör att Fiffi är en aktiv användare av tekniken. På bilderna befinner hon sig i köket där den typiskt kvinnliga rollen kan kopplas till. Alfons pappa är med i början, men är passiv deltagare i hela boken.

Yttre kontext: Alfons tycker inte att det behövs bestämda lekar och aktiviteter på kalaset men Fiffi insisterar med att det ska vara särskilda lekar på ett kalas. I texten till där Fiffi tar ut de nygräddade tårterna står det att Alfons hjälper till, men hans medverkan syns inte på bilden.

Konnotativ nivå: I texten står det att Alfons är med och hjälper till och bakar, detta kan missas om läsaren inte kan läsa utan bara tittar på bilderna. Tolkningen blir då att Fiffi lagar och fixar allting utan hjälp av Alfons eller Alfons pappa. Om bilden istället hade visat att Alfons var en aktiv deltagare i kökets teknik hade tolkningen blivit annorlunda. Tolkningen av bilderna blir att en kvinnlig förebild hör hemma i köket och tekniken i köket blir en vardaglig syssla där tekniken ofta blir osynlig och bortglömd om den inte uppmärksammas. I denna bok var det många funderingar som dök upp, exempelvis att Alfons pappa är med i början av boken, men är inte speciellt aktiv i kalaset, varför då? Skulle boken få en annan vändning om pappan istället var en mamma och att morbror kom och hjälpte till med kalaset?

4.5 Analys 4 - Alfons och soldatpappan

Alfons får en ny vän, Hamdi. Hamdis pappa har hjälpt till att coacha ett fotbollslag där Alfons och Hamdi spelar. Idag ska de bygga ett fotbollsmål tillsammans utanför där de bor. Hamdi och hans pappa kommer från ett annat land där pappan varit soldat. Det är inget pappan vill prata om men Alfons och Hamdi är så nyfikna så de frågar Hamdis pappa om kriget medan de bygger. Boken slutar med att pappan gör paralleller från berättelser i kriget till deras vardag. Figur 5 är från början av boken där Alfons och Hamdi hjälper Hamdis pappa att bygga ett fotbollsmål.

Figur 5: Boken utgiven 2006. Alfons, Hamdi och Hamdis pappa bygger fotbollsmål.

Denotativ nivå: Det centrala i bilden är att Alfons, Hamdi och Hamdis pappa bygger ett fotbollsmål. De använder sig av tekniska redskap som spade, penslar, hink och andra verktyg. De flesta verktygen ligger på marken utom ett som Hamdis pappa har i bakfickan på byxorna.

Två personer syns i bakgrunden men det går inte att avgöra kön eller ålder på dem. Jag tolkar dem som barn som leker eller springer mot målen.

Inre kontext: Hamdis pappa bygger ihop målet och Alfons hjälper honom att hålla planket stadigt. En bit bort står Hamdi och rör i en hink med färg i. Både Alfons och Hamdi ser väldigt nöjda och förväntansfulla ut för hur resultatet kommer att bli. Den inre kontexten presenterar en norm där killar står för tekniken i bilden. Att bygga och konstruera något anses manligt och så gör även att spela fotboll, då det är en mansdominerad sport.

Yttre kontext: Bilden och texten stämmer bra ihop med varandra. Det som uppmärksammas är att i texten berättas det vilka föremål som behövs för att konstruera målet, några av dem är med på bilden men några av föremålen (exempelvis sågen) finns ej med på bilden.

Alfons frågar Hamdis pappa om kriget, något man som läsare märker att han inte vill svara på. Att vara soldat är typiskt manligt och att tala om känslor om något som är jobbigt är också manligt kodat.

Konnotativ nivå: Alfons och Hamdi är nöjda över sitt arbete. Det ser ut som att de tycker det är kul att bygga ett fotbollsmål och de ser förväntansfulla ut att få använda det och berätta för andra vad de har byggt.

De bygger och använder verktyg som presenteras typiska för en manlig norm. Detta tolkas som ett manligt fenomen att bygga och spela fotboll då de bara är killar som bygger och att de gör detta projekt tillsammans, ett gemensamt görande som ett exempel på ”male bonding”. Detta kan ses som en kontrast till Fiffi som fixade nästan allt själv inför kalaset samt första boken där Alfons pappa satt och vilade medan Alfons byggde.

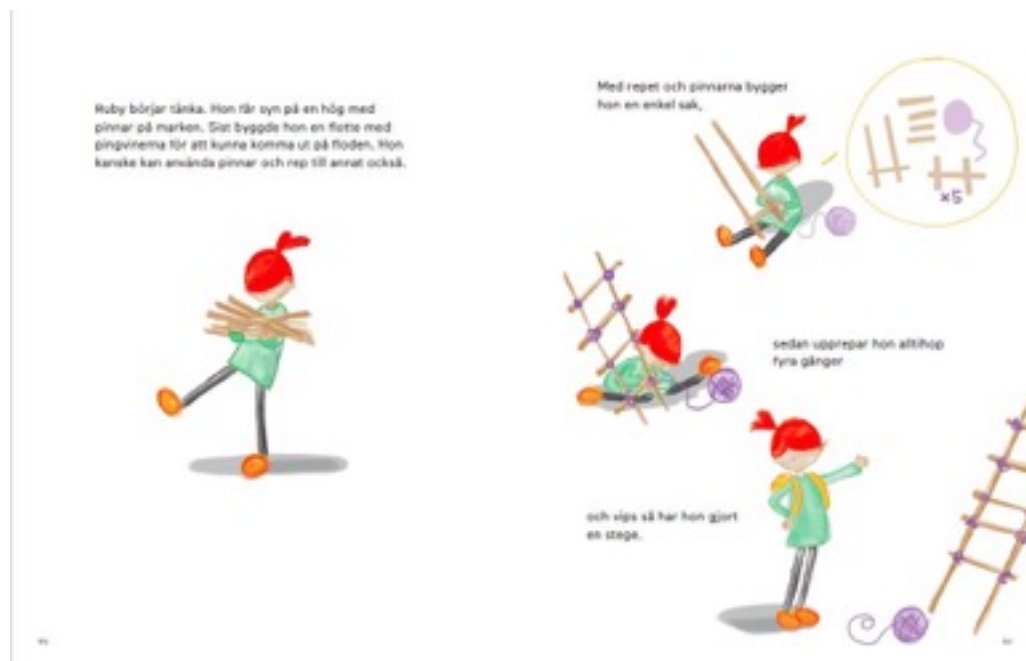
4.6 Bakgrundsfakta om Ruby

Jag kommer först att ge en bakgrundsbeskrivning till bokens huvudperson - Ruby, för att sedan redovisa min analys utifrån Falks analysverktyg.

Hej Ruby är en bok som på ett sagolikt sätt ger äventyr till datorernas magiska värld. Genom boken vill författaren Linda Liukas lära barnen att få ett bredare perspektiv till den värld vi delar med datorerna.

4.7 Analys 5 Hej Ruby - Äventyr i datorernas magiska värld

Ruby är en tjej som hittar ett vykort från sin pappa där han skriver att han gömt fem ädelstenar som hon skall leta efter. Genom dolda mönster och problem och koder som ska lösas och tolkas får vi följa Rubys äventyr genom den skapande sidan av programmering och kodning. På vägen möter hon både människor och djur som hjälper henne att hitta och lösa de problem som behövs för att hitta ädelstenarna (Volante, u.å). Figur 6 utspelar sig i mitten av berättelsen, där Ruby vill kunna nå en ädelsten som ligger på ett tak men hon når den inte. Hon får därför tips av en snöleopard att fokusera på det enkla, och då kommer Ruby på att hon ska bygga en stege.

Figur 6, Bild av Ruby med en stega.

Bilden är tagen från boken Hej Ruby: äventyr i datorernas magiska värld. Text and illustration copyright © 2015 Linda Liukas. All rights reserved. Published by agreement with Linda Liukas c/o Foundry Literary Media. Svensk utgåva: Volante, Stockholm, 2015.

Denotativ nivå: På bilden finns Ruby, som bär på ett par pinnar som hon ska bygga till en stega. Hon använder rep till att sätta ihop pinnarna med och på bilden syns det hur hon har tänkt att göra för att få ihop stegen, exempelvis vilket material hon behöver samt hur många pinnar som behövs.

Inre kontext: På bilden är Ruby aktiv, hon bygger och konstruerar en stega. Det verkar inte vara några problem för henne att lösa hur hon ska bygga ihop stegen. Då bygg- och konstruktion oftast kopplas ihop med manliga normer visar sig bilden vara normbrytande. Ruby ser ut att vara självsäker och fixar uppgiften lätt.

Yttre kontext: I texten står det hur hon använde rep och pinnar till att göra en flotte tidigare i boken och hon funderar på om hon kan använda samma material till att bygga en stega med, vilket hon även gör. Texten är uppdelad stegvis, först syns det hur Ruby bygger en enkel sak, sen upprepar hon den enkla saken fyra gånger och då syns det att Ruby fått ihop en stega som hon sedan nöjd och glad visar upp i sista bilden. Detta påvisar att boken har ett tydligare pedagogiskt budskap än Alfons-böckerna.

Konnotativ nivå: Ruby förmedlar att det är lätt att bygga samt att hon kan använda samma material till flera olika saker. Bilden ger känslan att ingen-

ting är omöjligt och genom det enkla kan Ruby bygga det hon behöver för att nå ädelstenen hon vill komma åt.

5. DISKUSSION

Syftet med studien var att synliggöra och ta reda på vem som är utvecklare samt användaren av tekniken i barnböckerna. Påvisas det skillnader utifrån kön och ålder i barnlitteraturen? Jag delar därför upp syftet i olika delar för att besvara de olika frågorna.

Något att ha med sig i tankarna under hela diskussionen är att studien är subjektiv, jag vill passa på att lyfta att det finns andra Alfons-böcker där pappan både diskar, städar och lagar mat etc. Nedan kommer jag diskutera de bilder jag använt mig utav i denna studie.

5.1 Utvecklaren och användaren av tekniken

Utifrån den utvalda barnlitteraturen har jag kommit fram till att tekniken ren följer vissa traditionella könsmonster. Exempelvis syns detta genom bygg och konstruktion i både *Aja baja, Alfons Åberg!* och *Alfons och soldatpappan*. I de situationerna går det tydligt att se tekniken i böckerna och författaren lyfter detaljer och verktyg som används vilket gör att det blir konkret för läsaren att se tekniken i bygg och konstruktion. Alfons är aktiv och utvecklar teknik i böckerna som lätt kopplas ihop med det manliga görandet, dock blir det inte lika tydligt då det dämpas genom hans försiktighet. I *Vem spökar, Alfons Åberg?* och *Aja baja, Alfons Åberg!* framstår Alfons som försiktig då han är rädd för spöken även om han vet att det inte finns några spöken och han följer sin pappas tillsägelser om att akta sig för sågen. Detta gör att den typiska manliga tekniken inte blir lika tydlig eftersom hans försiktighet döljer lite av den manliga rollen. Om Alfons istället hade varit tuff, orädd och olydig skulle den manliga dominansen blivit tydligare i böckerna.

En annan aspekt som också följer de traditionella könsmonstren är våra kulturella föreställningar om att kvinnans arbetsplats är i köket. I *Kalas, Alfons Åberg!* hjälper faster Fiffi till i köket och bakar, Alfons är enligt texten med och bakar men syns inte på bilderna. Detta gör att kvinnornas teknik i köket förstärks genom att bara Fiffi är med på bilden. Om vi jämför den typiska manliga tekniken som jag beskrev här ovan där författaren lyfter olika verktyg och går in på detaljer om byggandet så är den kvinnliga tekniken i köket tyst. Det benämns inga detaljer eller reflektioner om kökets teknik som exempelvis spisen, det enda vi ser utifrån bilden är spisen och två bakredskap. Detta kan bidra till våra kulturella föreställningar - att kvinnor ska såklart vara i köket utifrån hennes könsbestämning.

Boken *Hej Ruby - Äventyr i datorernas magiska värld* är uppbyggd på ett annat sätt än Alfons-böckerna. Alfons-böckerna är vardagsberättelser som barn lätt kan känna igen sig i i deras egen vardag medan *Hej Ruby* är en äventyrsbok. Boken är uppbyggd utifrån ett teknikdidaktiskt perspektiv eftersom hon exempelvis i både text och bild påpekar att hon använder sig av samma material men kan bygga tre olika saker av samma material. Boken visar även tydligt hur Ruby går tillväga när hon bygger, hur hon steg för steg bygger och konstruerar för att slutligen få ihop en stege.

5.2 Skillnader utifrån kön och ålder

I böckerna *Aja baja*, *Alfons Åberg!* och *Alfons och soldatpappan* framstår barnen som utvecklare samt användare av tekniken. Exempelvis bygger och konstruerar karaktärerna, alltså utvecklar tekniken men för att göra det använder de sig även av artefakter så som hammare, spik etc. I *Kalas*, *Alfons Åberg!* och *Vem spökar, Alfons Åberg?* är tekniken uppfunnen och det är de vuxna som använder tekniken - exempelvis att Alfons pappa hänger tvätt och Fiffi använder spisen i köket.

Under studien kom det upp funderingar både hos mig själv och hos mina klasskamrater om Alfons-böckerna skulle blivit lika populära om det varit en tjej som huvudperson och om boken hade fått en annan vändning. Den första Alfons - boken gavs ut 1972, på den tiden var det inte så vanligt med ensamstående pappor. Alfons mamma nämns inte i böckerna, det är otydligt om hon är icke förekommande i Alfons liv, om hon är en ängel i himlen eller om hon är delaktig men bara inte nämns i böckerna. Detta kan då tolkas normbrytande utifrån året då de första böckerna är utgivna. Hade böckerna fått en annan vändning om pappan istället hade varit en ensamstående mamma?

Alfons och Ruby är två olika böcker som framställs på olika sätt. *Hej Ruby* är uppbyggd på ett pedagogiskt sätt där jag kan tyda att författaren har haft som syfte att vara tydlig i sitt sätt att framställa tekniken. Ruby är inte tolkad lika tydlig att framstå som en tjej utan är mer könsneutral i sitt utseende jämfört med Alfons som i kontrast med Ruby framstår mer som en typisk kille i bilderna. I Alfons-böckerna är bilderna mer dämpade än i *Hej Ruby* där färgerna är mer tydliga och klara. Båda dessa har enligt mig sin egna charm och ger boken ett sätt att komma ihåg bilderna och får dem till att bli intressanta.

Att ha bilder som illustrerar tjejer som använder teknik är har samma betydelse som om att killar använder teknik. Om förskolan endast skulle ha barnlitteratur som framstår att kvinnor använder teknik i böckerna eller tvärt om skulle detta kunna ge kulturella föreställningar om vem som är användaren av tekniken för barnen. Det är alltså viktigt att ge barnen ett helhetsperspektiv om vem som kan använda tekniken, alltså både män och kvinnor.

5.3 Kategorier av teknik

I Axells (2015) avhandling delade hon in tekniken som visade sig i barnböckerna i sex kategorier som jag beskrivit tidigare i teoriavsnittet. Detta avsnitt kommer att utgå från min egen studie kopplat till Axells kategorier.

I *Aja baja, Alfons Åberg!* och *Alfons och soldatpappan* visas **tekniken som kreativ viljekraft**. De har ett önskemål om vad de ska göra, funderar kring hur de skall gå tillväga för att sedan bygga och konstruera som i dessa fall ett fotbollsmål och en helikopter. I böckernas bilder framstår det även att det är **männens teknik**, alltså att tekniken är något som tillhör männen. På bilderna är det bara män som är delaktiga vilket läggs fram som tekniken är ett manligt görande. I *Alfons och soldatpappan* bygger de tre ett gemensamt projekt, vilket också är manligt kodat, något jag skulle vilja kalla för ”male-bonding”.

I *Hej Ruby - Äventyr i datorernas magiska värld* är tekniken framställd som kreativ viljekraft då Ruby behöver nå en ädelsten som ligger på taket. Hennes önskan blir då hennes viljekraft till att bygga och konstruera en stege. Jag skulle även vilja lägga till att boken använder sig av förmänskligande djur som pratar och kommer med idéer. Detta kan kopplas till **teknik som gestaltas som antropomorf**, då författaren använder förmänskligande djur för att barnen lättare ska förstå och känna igen sig för att lättare kunna relatera till boken.

I *Kalas, Alfons Åberg!* var det lite svårare att välja kategori att placera tekniken i men slutligen kom jag fram till att **tekniken gestaltas som metafor eller liknelse**. Men jag skulle även vilja tillägga en kategori som kompletterar Axells (2015) kategorisystem - den osynliga tekniken, där teknik som ej lyfts och reflekteras passar in. Teknik som är svårt att uppfatta och definiera som teknik kunna kopplas samman här, exempelvis spisen då den oftast ses som det självklara och ej blir noterad som ett tekniskt föremål. Mina tankar kring det tar jag stöd i Faulkners (2001) studie då hon också hävdar att kvinnors vardagliga möten med tekniken ej lyfts som teknik, den tystnas därför ner och är svår att identifiera med teknik. Genom att använda sig av en till kategori som uppmärksammar den teknik som lätt glöms bort ger läsaren en bredare kunskap om tekniken.

5.4 Utgångspunkt i tidigare forskning

Våra kulturella föreställningar påverkas av samhället runt om oss. Vi blir påverkade och får olika erfarenheter utifrån vad vi möter i livet. Det tar jag stöd av Skolverket (u.å) som menar att kunskap om tekniken, vem som är utvecklare samt användare av tekniken har betydelse utifrån våra kulturella föreställningar. Exempelvis om vi bara skulle läsa böcker för barn där det enbart är män som är utvecklare av tekniken skulle det få påverkan för vilka föreställningar vi har om teknikutveckling, vilket i sin tur kan leda till att ännu

färre kvinnor söker sig till tekniska utbildningar. Samhället är påverkande och genusstyrt vilket även Dolk (2013) nämner i sin avhandling. Där menar hon att pedagoger behöver utmanas i deras arbete med att bemöta och utmana barnen i deras funderingar. Dolk lyfter även hur boksamtal kan bidra till givande och utvecklande diskussioner där barnen får komma med frågor som de funderar kring, exempelvis varför det heter **brandmän** eller som *Alfons och soldatpappan* som lyfter krig som manligt görande, där pedagoger istället skulle kunna lyfta funderingar kring om det bara är män som deltar i krig.

Sundqvist et al. (2015) redogör att tillvägagångssättet om hur tekniken lärs ut bör ändras till det tydligare. Författarna menar även att det bör ges mer tid till reflektioner och diskussioner i verksamheten. Det är något som jag tror min studie kan bidra till. Genom att läsa en bok med barn kan tekniken lyftas både ur ett teknik-didaktiskt perspektiv samt ur ett genusperspektiv. Jag tror att det kan bidra till att förståelsen för tekniken blir bättre och konkretare. Barnen kan lätt känna igen sig i barnböckerna och reflektera kring vardagstekniken och dess användare och utvecklare.

Hallström et al. (2018) påstår att barnen behöver kunskap om teknik för att kunna använda den och förstå hur den fungerar. Exempelvis om jag ska bygga en stega behöver jag få kunskap i vilket material jag behöver för att kunna stå på stegen och att den ska hålla samt även kunskap i hur jag ska få de olika delarna att sitta ihop och bilda ett system. Denna kunskap kan barnen lätt få genom att titta och läsa i en bok. Jag tror att pedagogerna behöver vara närvarande och stöttande för barnens reflektioner och tänkande för att kunna utmana dem, som även Hallström et al. (2018) hävdar att pedagogerna behöver. På så sätt kan tekniken bli synlig och ge barnen ett naturligt intresse för tekniken.

5.5 Metoddiskussion:

Inför eventuella nästkommande forskningsarbeten skulle jag vilja göra några saker annorlunda. Denna studie utgick från en bildanalys där jag tittade lite extra på just en bild i en bok. Detta upplevdes att det var problematiskt att sammanfatta en bild utifrån en hel bok, då de böcker jag hade valt ut hade en bakgrundsberättelse samt en fortsättning framåt som byggde upp hela boken i sin helhet. Alltså var det svårt att sammanfatta boken i helhet när jag valde att analysera en bild av varje bok. Inför kommande forskningsarbeten rekommenderas att forskaren reflekterat kring valen, exempelvis skulle jag därför välja att studera boken i sin helhet och inte specifika bilder om jag fick möjlighet att göra om studien.

En annan aspekt till valet av analys är tiden som varit angiven till examensarbetet. Då vi under få veckor skulle forska upplevdes studiens tid lite pressad och det var svårt att inte välja ut ett för stort område att studera utan att gränsa sig till förhållandet med tiden som var avsatt till studien.

5.6 Reliabilitet och validitet

Studien är en subjektiv analys. Jag har bett några klasskamrater samt min handledare att diskutera kring bilderna för att höra deras synpunkter men i stort sett är det bara min egen tolkning av bilderna jag analyserat. Reliabiliteten stärks genom hur noggrann studiens data är, jag har därför beskrivit metoden så utförligt som möjligt vilket gör att trovärdigheten i min studie stärks. Om någon annan forskare skulle återupprepa studien bör hen därför få liknande resultat som jag fått om hen också utgår från exakt samma böcker och bilder. Om böckerna skulle bytas ut skulle resultatet se annorlunda ut.

Valet av bilder till denna studie är könsstereotyp, jag är medveten att det påverkar studiens resultat. Därav vill jag påpeka att det finns flera bilder där Alfons pappa exempelvis städar, diskar och lagar mat. Studien syftar till att fungera som ett stöd för pedagoger och vårdnadshavare i deras arbete med val av barnlitteratur och högläsning. Med det i åtanke hoppas jag att vårdnadshavare och pedagoger får ett reflekterande arbetssätt och inser vikten av vilket budskap böckerna ger. Genom kännedom om budskap bilder ger hoppas jag studien ger läsarna ett reflekterande förhållningssätt. En bra bild är därför svårt att definiera. Genom urval av barnlitteratur i verksamheten är det därför av stor vikt att främja mångfald och ge barnen ett helhetsperspektiv. Exempelvis att ha huvudkaraktärer i böcker som både är av manligt och kvinnligt kön, ha böcker utifrån olika miljöer och från olika perspektiv. Detta kan då ge barnen en större förståelse och respekt för vårt samhälle samt att det ger barnen ett helhetsperspektiv.

5.6 Rekommendationer till vidare forskning

I min forskning har jag studerat vem som utför tekniken samt vem som är användare och utvecklare av tekniken i barnböckerna. Studien vänder sig till pedagoger som är aktiva i förskolans verksamhet. Ett komplement till vidare forskning skulle därför kunna vara vilka tankar och funderingar barnen får i boksamtal om vardagsteknik. En intressant aspekt skulle därför vara att presentera både normbärande och normbrytande berättelser för att sedan diskutera vad barnen ser och tolkar i berättelserna. Jag tror att det upplägget skulle kunna ge intressanta diskussioner både för barnen och pedagogerna då normbärande bilder kan bidra till givande och intressanta diskussioner genom att ställa motfrågor om vad det är som gör att barnen tolkar bilderna på det viset. Det kan också bidra till en större förståelse och genusmedvetenhet hos barnen likaväl som hos pedagogerna.

Jag vill därför betona vikten av att vuxna inser och får en större förståelse för hur tolkningar kan göras utav bilder och att vi reflekterar över vårt sätt att gå tillväga på när vi väljer ut barnlitteratur som barn ska läsa och titta i.

REFERENSLISTA

Primärlitteratur:

Bergström, G. (1972). *Aja baja, Alfons Åberg!*. Stockholm: Rabén & Sjögren Bokförlag.

Bergström, G. (2006). *Alfons och soldatpappan*. Stockholm: Rabén & Sjögren Bokförlag.

Bergström, G. (1986). *Kalas, Alfons Åberg!*. Stockholm: Rabén & Sjögren Bokförlag.

Bergström, G. (1983). *Vem spökar, Alfons Åberg?*. Stockholm: Rabén & Sjögren Bokförlag.

Liukas, L. (2015) *Hej Ruby - Äventyr i datorernas magiska värld*. Stockholm: Volante

Sekundärlitteratur:

Axell, C. (2015). *Barnlitteraturens tekniklandskap: En didaktisk vandring från Nils Holgersson till Pettson och Findus*. Diss. Linköping: Linköpings universitet.

Bok-Makaren AB. (u.å). *Alfons Åberg Fakta*. Hämtad 2018-04-10, från <http://www.alfons.se/alfons/fakta/>

Bjurulf, V. (2013). *Teknikdidaktik*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn: makt, normer och delaktighet i förskolan*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet.

Falch, P. (2018). *Är bilder i läromedel i teknik normutmanande? En semiotisk bildanalys av bilder i läromedel i teknik för åk 4–6 ur ett genusperspektiv* (Kandidatuppsats). Karlstad: Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Karlstads universitet.

Faulkner, W. (2001). The technology question in feminism: a view from feminist technology studies. *Women's studies international forum*, 24(1), 79-95.

Hallström, J., Elvstrand, H. & Hellberg, K. (2018). Vad är teknik? Pedagogers uppfattningar om och erfarenheter av teknik och teknikundervisning i förskolan. *NorDiNa*, (14)1, 37-53.

Odelfors, B. (1998). *Förskolan i ett könsperspektiv: att göra sig hörd och sedd*. Lund: Studentlitteratur.

Odenbring, Y. (2014). *Barns könade vardag : om (o)jämslällhet i förskola, förskoleklass och skola*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.

Skolverket (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. ([Ny, rev. uppl.]). Stockholm: Skolverket.

Skolverket (u.å.). *Genus och teknik: Centralt innehåll Lgr 11, årskurs 7-9 Teknik, människa, samhälle och miljö*. Hämtad 2018-03-15 från https://www.skolverket.se/polopoly_fs/1.219431!/Genus%20och%20teknik.pdf

Sundqvist, P., Nilsson, T. & Gustafsson, P. (2015). Svensk förskolepersonals beskrivningar av teknik. *LUMAT*, 3(2), 237-258.

SOU Sverige. Delegationen för jämställdhet i förskolan. (2006). *Jämställdhet i förskolan: om betydelsen av jämställdhet och genus i förskolans pedagogiska arbete* : slutbetänkande. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Volante. (u.å). *Hey Ruby*. Hämtad 2018-04-27, från <http://hejruby.se>